

დალი სილაგაძე,
ანსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

საკვლევი თემა ეძღვნება კოოპერირებული სანარმოების განვითარების უზრუნველყოფას, საქართველოში სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარება არა დამაკმაყოფილებელია, მაშინ როდესაც საქართველოს სოფლის მეურნეობა წარსულში (1990 წლამდე) აკმაყოფილებდა ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის 9 %-ს. საქართველო სურსათზე მოთხოვნილების 80-90 %-ს იმპორტული საქონლით იკმაყოფილებს. ამდენად, ამ სექტორის შემდგომი განვითარება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, როგორც ქვეყნის უსაფრთხოების, ასევე სტაბილურობისათვის, სადაც დიდი როლი უნდა შეასრულოს კოოპერირებულმა სანარმოებმა. დღეს მიმდინარე პროექტებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული პროგრამა, რომელიც არის მიმართული სოფლად მცხოვრები ფერმერებისათვის საინფორმაციო და საკოსულტაციო ცენტრების ჩამოყალიბებაზე, ხელისუფლებისათვის დახმარების განევაზე, ისეთი კანონების მიღებაზე, რომელიც ხელს შეუწყობს კოოპერაციას ფერმერებს შორის და სოფლის განვითარების მიზნით გრანტების გაცემას ფერმერებზე.

ჩვენი კვლევის მიზანს შეადგენდა შეგვესწავლა იმერეთის რეგიონში ევროპის დაფინანსებით შექმნილი კოოპერატივები, განსაკუთრებით ღვინის წარმოებაში და გამოეყავით "თერჯოლის ღვინო" და "მელვინეობა საზანო". რისთვისაც გამოვიყენეთ გამოკითხვის, დაკვირვების და ანალიზის მეთოდი (მონაცემების მოგროვება და ანალიზი).

დასკვნის სახით გვინდა ვთქვათ, რომ მევენახეობის დარგში კოოპერირების დონე საკმაოდ დაბალია, რეგიონში არსებული რამოდენიმე კოოპერატივი არსებითად ვერ ქმნის ამინდს დარგში, თუმცა ინდივიდუალურ მწარმოებელთა შორის არსებობს არაფორმალური ურთიერთობები, რომლის ფარგლებშიც ისინი აწვდიან ერთმანეთს ინფორმაციას შესანამლი საშუალებების, მყიდველების და სხვა საკითხების შესახებ. კვლევამ აჩვენა, რომ წვრილი საოჯახო მეურნეობების ინტერესი და ნდობა კოოპერატივში განეწიანებასთან დაკავშირებით არის დაბალი. კოოპერირების ხელშემწყობელ ფაქტორს წარმოადგენს ისიც, რომ საოჯახო მეურნეობები თავს იკავებენ ზვრების გაერთიანებისაგან. ჩვენთან ის პრობლემაა, რომ კოოპერატივის წევრებს მცირე მიწები აქვთ და ბიზნესი ვერ ფართოვდება. თუ კოოპერატივები გაერთიანდებიან, ერთობლივად მეტი პროდუქციის მოყვანა და გასაღება იქნება შესაძლებელი.

კვლევის შედეგად აღმოჩნდა, რომ კოოპერირების დონე საკმაოდ დაბალია მეფრინველეობის დარგშიც.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების, მენარმოების, გადასახადებისა და გრანტების შესახებ საქართველოს კანონებში შეტანილი ცვლილებებმა უნდა შექმნას

სოფლად ეკონომიკის სტიმულირებისა და განვითარების რეალური შესაძლებლობა ბიზნესზე ორიენტირებული ფერმერთა გაერთიანებების და კოოპერირებული სანარმოების განვითარების უზრუნველსაყოფად, თუმცა ამ შედარებით უფრო ხელსაყრელ გარემოშიც კი წარმატებული და მდგრადი კოოპერატივების ჩამოყალიბება რთული პროცესია.

საკვანძო სიტყვები: სოფლის მეურნეობა, აგრარული სექტორი, კოოპერირებული სანარმოები, განვითარება, უზრუნველყოფა

Ensuring the development of cooperative enterprises

Summary

Research topic is devoted to the development of cooperative enterprise. The development of the agricultural sector is unsatisfactory. The agriculture satisfied the requirement of food previously (until 1990) and created 55% of national income. Nowadays it involves 9% of the country's products. Georgia uses 80-90% of imported things for the requirement of food. So, the development of this sector is vitally important for the security and stability of our country. The cooperative enterprises have great role in this field. Today, the most important project is EMPARD. It is sponsored by European Union. It is directed to the farmers who live in the villages. It is good for the formation of the informational and advisory centers. It helps the government to pass the laws which will help the cooperation between farmers and give grants to the farmers to develop the agriculture.

The aim of my research is to study the cooperation in Imereti regions. They are sponsored by Europe. We are interested in wine producing and we have chosen 'wine of Terjola' and 'wine-making Sazano'. We use the methods of interview, observation and analyses (collecting information and analyses).

To sum up, the level of cooperation is too low. Some cooperation which exists now can't change the situation in this field. Some individual producers have informal relationships. They share information about poisoning facilities, clients and other issues. Research shows that the interest of small housekeeping and the faith of joining in the cooperative society are low. One of the adverse factors is that housekeeping avoids uniting vineyards. The main problem for us is that the members of cooperative society have small lands and the business can't expand. If the members of cooperative society unite, we'll be able to grow more crops and sell more.

According to our research results, the level of cooperation is very low in poultry farming.

New changes in Georgian law should create the stimulation and development of economy. These changes are about agriculture, cooperative societies, enterprise, taxes and grants. This law should manage to unite and develop

the cooperation societies. It is very difficult to form stable and successful cooperations even in better conditions.

* * * * *

საქართველოში სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარება არადაამაკმაყოფილებელია, მაშინ როდესაც საქართველოს სოფლის მეურნეობა წარსულში (1990) წლამდე აკმაყოფილებდა ქვეყნის სასურსათო მოთხოვნილებას და ქმნიდა ეროვნული შემოსავლის 55 %-ს, ამჟამად იგი ქმნის მთლიანი შიდა პროდუქტის მხოლოდ 9 %-ს. საქართველოს სურსათზე მოთხოვნილების 80-90 %-ს იმპორტული საქონლით იკმაყოფილებს.

საქართველოს აგრო სექტორი დღეისათვის ვერ უზრუნველყოფს იმ რაოდენობის პროდუქტების წარმოებას, რაც დააკმაყოფილებდა მოსახლეობის როგორც კვების ფიზიოლოგიური ნორმებით

გათვალისწინებულ, ასევე გადახდისუნარიან მოთხოვნასაც. 2013 წელს 1990 წელთან შედარებით საქართველოში შემცირებულია უმეტესი სასურსათო პროდუქტების მოხმარების დონე.

დაბალია თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებლების სტრატეგიული მნიშვნელობის პროდუქტებზე - ხორცზე, კვერცხზე და ა. შ. მართალია ქვეყანაში სურსათის დეფიციტი არ აღინიშნება, მაგრამ მისი დაბალანსების შევსება ხდება იმპორტული პროდუქტებით. პროდუქცია ადგილობრივ წარმოებასთან შედარებით იაფია, მაგრამ მათი უმრავლესობა გენომოდირიცირებულია, ანუ შეიცავს ადამიანის ჯანმრთელობისთვის მეტად საშიშ ინგრედიენტებს.

სპეციალისტთა ყველაზე ოპტიმისტური პროგნოზით 2030 წლისთვის მსოფლიოში ხორცის დეფიციტი 40 მლნ. ტონა იქნება, მარცვლეულისა კი 526 მლნ. ტონა. ასე რომ უახლოეს 15-20 წელიწადში სურსათზე მოთხოვნა მინოდების ბალანსში დიდი რღვევის დაწყებას ექნება ადგილი, ამ საშიშროების წინაშე დადგება საქართველოც. თუ ეს ვითარება წარმოიშვა, მაშინ სხვა ქვეყნებიდან, თუნდაც დაბალხარისხიანი სასურსათო პროდუქტების მიღების იმედი გაქრება. ამიტომ საქართველომ თავისი მოსახლეობის სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების წარმოების განსავითარებლად ამ თავითვე ქმედითი ნაბიჯები უნდა გადადგას.

საქართველოში სოფლის მეურნეობისაკენ შემობრუნება მხოლოდ ამ უკანასკნელ წლებში დაიწყო. პროგრამები "იაფი კრედიტი" და "ანარმოე საქართველოში" პროგრამის 46 მილიონი ლარი დაფინანსებიდან 30 მილიონი ლარი წარმართა სოფლის მეურნეობისაკენ, მაგრამ არც ეს თანხებია საკმარისი და როგორც ფერმერები ჩივიან სოფლის მეურნეობის სააგენტოში, მენარმეობის სააგენტოში და კომერციულ ბანკებში დიდ ბიუროკრატიზმს აქვს ადგილი.

ასევე ჩივიან მეფრინველეობის ფაბრიკებიც, ინდმენარმეებიც და ის ოჯახებიც, რომლებსაც ახლა სურთ დაიწყონ საქმე. თუ საქართველოს მთავრობა

უპირობოდ არ დაუდგება მათ გვერდით ფინანსურადაც და მეთოდურადაც, თავისი ძალებით ისინი ვერ შეძლებენ მეფრინველეობის პროდუქტით ქვეყნის თვითუზრუნველყოფას და ვერც კონკურენციას გაუნევენ იმპორტს.

ამდენად, ამ სექტორის შემდგომი განვითარება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, როგორც ქვეყნის უსაფრთხოების, ასევე სტაბილურობისათვის. დღეს მიმდინარე პროექტებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული პროგრამა EENPARD რომელიც არის მიმართული სოფლად მცხოვრები ფერმერებისათვის საინფორმაციო და საკონსულტაციო ცენტრების ჩამოყალიბებაზე, ხელისუფლებისათვის დახმარების განწევაზე ისეთი კანონების მიღებაში, რომელიც ხელს შეუწყობს კოოპერაციას ფერმერებს შორის, და სოფლის განვითარების მიზნით გრანტების გაცემას ფერმერებზე.

ევროპის სამეზობლო პროგრამა საქართველოში სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარებისათვის (EENPARDE საქართველო) ევროკავშირის მიერ 52 მლნ.ევროთი დაფინანსებული პროგრამაა. 2012 წლის დეკემბერში ხელმოწერილი პროგრამა მიზნად ისახავს საკვების წარმოების ხელშეწყობას და სოფლად არსებული სიღარიბის აღმოფხვრას. გრანტების მინიჭების გარდა, ასევე ანხორციელებს საქართველოს მთავრობის პირდაპირ ფინანსურ მხარდაჭერას სოფლის მეურნეობის სფეროში სტრატეგიის განხორციელებისათვის და უზრუნველყოფს ცოდნისა და უახლესი მიდგომების გაზიარებას სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოსათვის.

ევროკავშირის მხარდაჭერის ფარგლებში 2013 წელს საქართველოში მიღებული იქნა კანონი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ. ამ დროისათვის ევროპული მაგალითის მიხედვით 350-ზე მეტი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივია დარეგისტრირებული.

ბიზნესზე ორიენტირებული კოოპერატივები თანამედროვე სოფლის მეურნეობაში უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებენ მთელს მსოფლიოში, მცირე ფერმერების უმრავლესობა კოოპერატივებში არიან გაერთიანებულნი. ევროპაში სოფლის მეურნეობის სფეროში ნაწარმის დიდი ნაწილი სწორედ კოოპერატივების მიერაა წარმოებული.

ჩვენი კვლევის მიზანს შეადგენდა შეგვესწავლა იმერეთის რეგიონში ევროპის დაფინანსებით შექმნილი კოოპერატივები, განსაკუთრებით ღვინის წარმოებაში და გამოვეყავით "თერჯოლის ღვინო" და "მელვინეობა საზანო", რომლებმაც ევროკავშირის დაფინანსებული პროგრამის ENPARD-ის ფარგლებში და ჩეხური ორგანიზაცია "ადამიანი გაჭირვებაში" (People in Need) მიიღო თანადაფინანსება ტექნიკური აღჭურვილობის შექმნისათვის, რაც ღვინის წარმოების გაზრდას, ბოთლებში ჩამოსხმასა და ეტიკეტირების სისტემის შექმნას მოხმარდა. მათი დახმარებით, რომელმაც 7662 ლარი შეადგინა, კოოპერატივმა "მელვინეობა საზანო" უახლესი ტექნიკური საშუალებებით მიიღო და ამ აქტივების საშუალებით ადგილობრივი ღვინის ევროპული სტანდარტებით ჩამოსხმას შეძლებს, მისი

წარმოების მოცულობა პირველი წლისთვის 600 ლიტრი იქნება. ხოლო კოოპერატივის "თერჯოლის ღვინო" ტექნიკური გადაიარაღებისთვის ENPARD-ის და -ის თანადაფინანსებამ 74365 ლარი შეადგინა, რაც მას საშუალებას მისცემს პირველწელს 2850 ლიტრი ღვინო აწარმოოს, რომლის მთლიანი ღირებულება 72 456 ლარი იქნება.

მევენახეობის დარგში კოოპერირების დონე საკმაოდ დაბალია, რეგიონში არსებული რამდენიმე კოოპერატივი არსებითად ვერ ქმნის ამინდს დარგში, თუმცა ინდივიდუალურ მწარმოებელთა შორის არსებობს ფორმალური ურთიერთობები, რომლის ფარგლებშიც ისინი აწვდიან ერთმანეთს ინფორმაციას შესაწავლი საშუალებების, მყიდველების და სხვა საკითხების შესახებ.

კვლევამ აჩვენა, რომ წვრილი საოჯახო მეურნეობების ინტერესი და ნდობა კოოპერატივში განვირინებასთან დაკავშირებით არის დაბალი და ამის წარმატებული პრევენციებიც თითქმის არ არსებობს. კოოპერირების ერთ ხელშემშლელ ფაქტორს წარმოადგენს ისიც, რომ საოჯახო მეურნეობები თავს იკავებენ ზვრების გაერთიანებისაგან.

კვლევამ აჩვენა, რომ წვრილი საოჯახო მეურნეობების ინტერესი და ნდობა კოოპერატივში განვირინებასთან დაკავშირებით არის დაბალი და ამის წარმატებული პრევენციებიც თითქმის არ არსებობს. კოოპერირების ერთ-ერთ ხელშემშლელ ფაქტორს წარმოადგენს ისიც, რომ საოჯახო მეურნეობები თავს იკავებენ სხვების განვირინებისკენ.

ჩვენთან ის პრობლემაა, რომ კოოპერატივის წევრებს მცირე მიწები აქვთ და ბიზნესი ვერ ფართოვდება. თუ კოოპერატივები გაერთიანდებიან, ერთობლივად მეტი პროდუქციის მიყვანა და გასაღება იქნება შესაძლებელი. რაც შეეხება საგადასახადო შეღავათებს, კოოპერატივები გადასახადებისაგან 2018 წელს თავისუფლდება. რეალურად კი ახლად შექმნილ ორგანიზაციებს ფინანსური შეღვათები ახლა სჭირდებათ.

კვლევამ აჩვენა, რომ მთავარი მიმართულება, რომელშიც ღვინის ადგილობრივი მწარმოებლები სახელმწიფოს მხარდაჭერას მოითხოვენ არის შემდეგი: საერთაშორისო ბაზრების მოძიება და ამ ბაზრებზე ფალსიფიკაციასთან ბრძოლაში დახმარება; თანამედროვე მექანიზაციის საშუალებებსა და ტექნოლოგიებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა შეღავათიანი გრძელვადიანი საკრედიტო რესურსების გამოყენების გზით, ან ამ საშუალებათა ლიზინგის წესით აღების შესაძლებლობების გაჩენა; თანამედროვე განათლება. ფერმერები, ასევე, მნიშვნელოვნად მიიჩნევენ ინფორმაციის მიღებას დარგში არსებულ სიახლეებზე, ისეთი საკითხების შესახებ როგორცაა ვაზის მოვლა, ეფექტური შესანამლი საშუალებები და მათი გამოყენების წესები და ა.შ. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა; კოოპერაციის განვითარება; მსხვილი ინვესტიციების მოზიდვა; ღვინის ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობა; ახალი ბაზრების ათვისება; ეკოლოგიურად სუფთა ბიო პროდუქციის წარმოება. ვინაიდან საქართველოში ღვინის წარმოების რესურსი არ არის განუხაზვრელი, ამიტომ აქცენტი გადატანილი

უნდა იქნეს ეკოლოგიურად სუფთა მაღალხარისხიანი პროდუქციის წარმოებაზე, რომელიც კონკურენტუნარიანი იქნება საერთაშორისო ბაზრებზე საშუალო და მაღალ საფასო სეგმენტში; კოოპერატივების განვითარების ხელშეწყობა დარგში. იმის გამო, რომ არსებული მეურნეობები მცირე ზომისაა, თითოეული ცალცალკე ვერ ახერხებს თანამედროვე ძვირადღირებული ტექნიკისა და ტექნოლოგიების შეძენას და დანერგვას, რაც აუცილებელია ხარისხიანი პროდუქციის წარმოებისა და ზოგადად დარგში პროდუქტიულობის გაზრდისათვის. ამ პრობლემის მოგვარების ერთ-ერთი ეფექტური გზა შეიძლება იყოს კოოპერირების საშუალებით მეურნეობების მოცულობის ზრდა; ახალი ბაზრების ათვისება. წარმოების მოცულობის ზრდის კვალობაზე, მისი შემდგომი სტიმულირებისათვის აუცილებელია ახალი ბაზრების მოძიება, რაზედაც აქტიურად მუშაობს ღვინის ეროვნული სააგენტო; დივერსიფიკაციის შესაძლებლობების ათვისება. დარგში მოქმედი ფერმერებისათვის მონათესავე სექტორების ათვისება შემოსავლების ზრდის მნიშვნელოვანი საშუალება გახდება, იქნება ეს არყის, ბრენდის ნიჰისი ზეთის წარმოება.

ჩვენ ასევე შევისწავლეთ მეფრინველეობის კოოპერატივი „საკირე“, რომელიც ტყიბულშია, მასში 5 ფერმერია გაერთიანებული. კოოპერატივი ძირითადად ცოცხალ ქათამსა და წინილებს ჰყიდის. ამ ფერმერებმა ჩათვალეს, რომ არსებობს საბაზრო ნიშა გლეხური ქათმის წარმოებისათვის, რადგან გლეხური ქათამი ბროილერთან შედარებით ბევრად უფრო გემრიელია. კოოპერატივის მიზანია, რომ გლეხური ქათმის კომერციული წარმოება ააწყონ. გლეხებს არ აქვთ ფინანსური შესაძლებლობა იმისათვის, რომ თუნდაც გრძელვადიან პერსპექტივაში საკუთარი წარმოება გადააწყონ და ახალ სტანდარტებს მოარგონ. მათ დახმარება შესთავაზა ჩეხურმა ორგანიზაციამ „ადამიანი გაჭირვებაში“ (PfeopleinNeed), რათა არ შეექმნათ პრობლემები სურსათის უვნებლობის რეგულაციებთან. კოოპერატივს უყიდიან ინკუბატორს, გალიებს და ტრაქტორს, რომელიც ფრინველის საკვების წარმოებისათვის სჭირდებათ. გრანტის სახით 11 500 ევროს მიიღებენ. ჩეხური ორგანიზაცია კოოპერატივს, რომ დაეხმაროს, ის ორგანიზაციის მინიმალურ მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს - კოოპერატივში სულ მცირე 5-6 ფერმერი უნდა იყოს გაერთიანებული.

მეფრინველეობის დარგში კოოპერირების დონე საკმაოდ დაბალია და მხოლოდ იმით შემოიფარგლება, რომ მწარმოებლები პირადი ურთიერთობების საფუძველზე აწვდიან ერთმანეთს ინფორმაციას საკვების, მედიკამენტების, მყიდველების და სხვა საკითხების შესახებ.

კვლევამ აჩვენა, რომ მთავარი მიმართულება, რომელშიც ფრინველისა და კვერცხის მწარმოებლები სახელმწიფოს მხარდაჭერას მოითხოვენ არის შემდეგი:

კვერცხის წარმოება ქვეყანაში იბეგრება დამატებითი ღირებულების გადასახადით (განსხვავებით სოფლის მეურნეობის სხვა პირველადი წარმოების პროდუქტებისაგან), რაც ზრდის ადგილობრივი ნა-

წარმის თვითღირებულებას და არაკონკურენტუნარიან ხდის მას იმპორტირებულ პროდუქციასთან შედარებით. ამასთან, კვერცხის წარმოება იმ ქვეყნებში საიდანაც ხდება იმპორტი საქართველოში საკმაოდ მნიშვნელოვანი საგადასახადო შეღავათებით სარგებლობს; საქართველოში ფრინველის კვერცხის იმპორტისათვის აუცილებელია სპეციალური ნებართვა სოფლის მეურნეობის სამინისტროსაგან, რომელსაც იმპორტით დაინტერესებული პირები საკმაოდ მარტივი პროცედურების გავლის შედეგად იღებენ, განსხვავებით წინა წლებისაგან, როცა ფრინველის გრიპის შემოტანის რისკის არსებობის გამო პრაქტიკულად შეზღუდული იყო კვერცხის იმპორტი ქვეყანაში.

ღირებულებათა ჯაჭვის გაუმჯობესების პოტენციალი:

ფერმერული მეურნეობების გამსხვილებისათვის ხელისშეწყობა. წვრილი ფერმერული მეურნეობებისათვის ძნელად ხელმისაწვდომია სამაცივრე და სხვა საჭირო მეურნეობის მოწყობა, რომლებიც ზრდიან მეურნეობის პროდუქტიულობას. აღნიშნული პრობლემის მოგვარების ერთერთ გზას კოოპერირების განვითარება წარმოადგენს. საკვებწარმოების ბაზის განვითარება. ქვეყანაში მარცვლეული კულტურების წარმოების გაფართოება და მათი ფასის შემცირება გამოიწვევს მეფრინველეობის პროდუქციის (ხორცი, კვერცხი) წარმოების თვითღირებულების შემცირებას, რაც გაზრდით მათ კონკურენტუნარიანობას. თანამედროვე ტექნოლოგიების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება ფერმერებისათვის. ფერმერთა დიდი ნაწილი იყენებს მოძველებულ ტექნოლოგიებს, რის გამოც დაბალია პროდუქტიულობის დონე. არსებული მეფრინველეობის ფერმების თანამედროვე ტექნოლოგიებით და ტექნიკით აღჭურვისათვის შეიძლება გამოყენებული იქნეს სალიზინგო სისტემა. პროდუქტიული ჯიშების გავრცელების ხელისშეწყობა. თანამედროვე პროდუქტიული ჯიშების გამოყენება, როგორც მეხორცეობაში ისე კვერცხის წარმოებაში, მნიშვნელოვნად გაზრდის დარგის პროდუქტიულობას.

კოოპერატივები ფუნქციონირებს ბაღდათში ვაზის სანერგე მეურნეობის და სიმინდის წარმოების „მშვილდი“.

იმერეთის რეგიონში გვხვდება აგროკრედიტებით დაფინანსებული საწარმოები- სასათბურე მეურნეობები, მეცხოველეობისა და მეფრინველეობის ფერმები, რძის გადამამუშავებელი საწარმო.

სოფლის მეურნეობის განვითარების 2015-2020 წლების სტრატეგიაში ხაზგასმითაა აღნიშნული სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ინტეგრირებული განვითარება. თანამედროვე ბიზნესზე ორიენტირებული კოოპერატივები, ის აუცილებელი საშუალებაა, რომელიც საქართველოს მცირე ფერმერს დაეხმარება მაქსიმალური სარგებელი მიიღოს ასოცირების შეთანხმებიდან და საშუალებას მისცემს მას თავისი საქმე იმ პრინციპებზე ააგოს, რომელიც ევროპული სოფლის მეურნეობას უდევს საფუძვლად.

კოოპერატივების საგრანტო სქემა მიზნად ისახავს სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ზრდას და ბიზნესზე ორიენტირებულ ფერმერთა მცირე ჯგუფისათვის ან სოფლის მეურნეობის კოოპერატივებისათვის შემოსავლების გაუმჯობესებას ფინანსურად მდგრადი საქმეების დანერგვის მეშვეობით. ამიტომ კოოპერატივებს, რომლებმაც განაცხადი შეიტანეს გრანტზე ჩაუტარდებათ ტრენინგები.

ამდენად მითი, რომ ევროკავშირი სოფლის მეურნეობას ანგრევს უსაფუძვლოა. რეალურად სოფლის მეურნეობის განვითარებას, სოფლად დასაქმების გაუმჯობესებას, ხარისხიანი პროდუქციის წარმოებასა და მათ ევროპულ ბაზარზე გატანას უწყობს ხელს. ამ მიზნით ორი ძირითადი პროექტი ENPARD-i (ევროპის სამეზობლო პროგრამა სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარებისათვის) და CIB (ყოვლისმომცველი ინსტიტუციური განვითარება) ხორციელდება.

სასოფლო სამეურნეო კოოპერატივების, მენარმეობის, გადასახადების და გრანტების შესახებ საქართველოს კანონებში შეტანილმა ცვლილებებმა უნდა შექმნას სოფლად ეკონომიკის სტიმულირებისა და განვითარების რეალური შესაძლებლობა ბიზნესზე ორიენტირებულ ფერმერთა გაერთიანებების და კოოპერირებული საწარმოების განვითარების უზრუნველსაყოფად, თუმცა ამ შედარებით უფრო ხელსაყრელ გარემოშიც კი წარმატებული და მდგრადი კოოპერატივების ჩამოყალიბება რთული პროცესია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ENPARD-ი ევროკავშირის სამეზობლო პროგრამა-სოფლის მეურნეობისა და სოფლის სექტორების განვითარების შეფასება აღმოსავლეთ პარტნიორების ქვეყნებში. საქართველო
2. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური <http://geostat.ge>
3. საინფორმაციო — ანალიტიკური პორტალი, ქართული ღვინის კომპანიები <http://vinoge.com/qarTuli-Rvinis-kompaniebi>
4. ღვინის ეროვნული სააგენტო, <http://georgian-wine.gov.ge/>
5. ქართული ღვინის ასოციაციის <http://www.gwa.ge>
6. ქვეყნის ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები, 2015-2018 წლები, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, <http://www.mof.ge/BDD>;
7. WineIntitute, WorldStatistics, <http://www.wineinstitute.org/resources/statistics>
8. აგრარული განვითარების ჯგუფი www.agro.ge/index.php?m=1089
9. სურსათის ეროვნული სააგენტო http://nfa.gov.ge/index.php/lang_id=GEO&sec_id=89
10. აგრო ტრეიდიგ ჯორჯია http://agrottrading.ge/index.php?page=324&news_id=38&lan